55081

Szegedi Egyetem

VI. évf. 2. szám — A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK LAPJA — 1968. január 23.

A tartalomból:

Október fényei

Forró pillanatok

A gyakorló tanítás próbatétel

Universitas 67

Tudás és szorgalom ára

Növekszik az ára szorgalom s tudásnak ... — írtuk nemrégiben hagyományos év eleji kalendáriumunkban, de azt hiszem, nem sejti senki, hogy ennek a frázisosan ható mondatnak különböző megfogalmazásait egyetemisták szájából hallottuk, s csak azután mertünk általánosítani. Megállítottam például nemrégiben a bölcsészkar folyosóján egy sötét ruhába öltözött vizsgázót, hogy megkérdezzem véleményét az új, kevesebb kollokviumot hozó vizsgaidőszakról. — Nézd — mondta — az az igazság, hogy *az ellenőrzésnek időben s idegességtől mentes történő minden csökkentése azoknak kedvez, akik folyamatosan tanulnak, akik itt az egyetemen dolgozni akarnak.* Akik nem ezt teszik, azoknak év végén nagyon nehéz lesz az egész anyag áttekintése.

Kevesebb kollokvium, több felelősséggel

Azt hiszem, ennél jobban magam sem tudnám megfogalmazni annak a — meglehetősen hirtelen — változásnak a lényegét, amelyről oktatók és hallgatók egyaránt elszántan vitatkoznak a bölcsészkaron. *A minisztérium, nagyon helyesen, az önállóságra való nevelés jegyében határozta el, hogy lehetőséget ad a félévi vizsgák csökkentésére.* Így egyes szakokon — a két nyelv szakosoknál a legszembetűnőbben — a volt és jelenlegi kollokviumszám között óriási az eltérés. Orosz-francia szakon az első éven 6 kollokvium helyett csak egyet kell letenniük a hallgatóknak. Számításaim szerint átlagosan egyharmadával csökken a vizsgák száma, mivel a történelem szakosoknál szinte nincs is változás.

Zavart — a dékáni hivatal illetékesei szerint — ez nem okozott: az ösztöndíjak megállapításakor ugyan az a szabály, hogy háromnál kevesebb kollokvium esetén az előző félév alapján kell a számításokat elvégezni, de a minisztérium engedélyezte, hogy — különös tekintettel az elsőéves két nyelv szakosokra — a gyakorlati jegyek és az egyetlen kollokvium alapján kapják az ösztöndíjat.

Mégis kollokváliunk! Mert úgy kényelmesebb?

E cikk írójának az is fülébe jutott, hogy *a hallgatók egyes csoportjai az intézkedésekről értesülve még a vizsgák előtt küldöttségeket menesztettek a tanszékekre, mondván, hogy ők félévkor is vizsgázni akarnak.* Ezért történt meg, hogy voltak tanszékek, melyek gyors, ellenőrző írásbeli vizsgák segítségével pótolták a kollokviumokat. És ezen nem is lehet csodálkozni. Azt, hogy bizonyos hallgatók megértsék: egyetemen vannak és nem középiskolában, úgy látszik, ma már nehéz elérni. Sokan vannak, túl sokan az olyanok, akik csak akkor hajlandók dolgozni, ha minduntalan ellenőrzik őket. Az ellentmondásos csupán az, hogy sokszor éppen ők vannak felháborodva a „dedós" módszereken.

Hogy is van az arab közmondás a karaván haladásáról? *Bármilyen viták is lesznek a bölcsészkaron, nem kétséges, hogy az egyetlen járható út az önállóságra szoktatás útja.* Ezt segítik megtalálni a jövőben a megnövekedett szerepű szemináriumok, nyelvi órák. S ez adhatja vissza — véleményem szerint — az előadások igazi rangját is.

A vitában majd az eredmények döntenek

Szót kell még ejteni az államvizsgán belüli változásokról is. Arról, hogy *az államvizsgán a szakdolgozat „megvédése" helyett a bölcsész ötödévesek közül a magyar szakosok általános nyelvészetből és a mai magyar irodalom történetéből, a történészek a történettudomány történetéből, az orosz szakosok a mai szovjet irodalom, irodalmi élet, kritika és irodalomtudomány tárgyköréből, más nyelvszakosok pedig az illető ország mai kulturális kérdéseiből, az irodalom és nyelvtudomány kérdéseiből is államvizsgáznak.* Mivel e sorok írója nagyon jól tudja, ez volt az egyetlen lehetőség arra, hogy — miután erre általában önálló erőből képtelenek — valamelyest megismerjék jövendő tanáraik, kénytelenkelletlen, az élő irodalmat, kritikát, irodalomtudományt — nem tehet mást, mint hogy üdvözli ezt az intézkedést azok nevében, akik kötelességüknek tartották és tartják a széleskörű tájékozódást.

Az új vizsgarend egyelőre kísérleti stádiumban van. *A félévi és év végi eredmények együttes értékelése dönti majd el, hogy a későbbiek során miként kell módosítani.* De bármilyen jellegű lesz is a módosítás, arra is választ ad, hogy a bölcsészettudományi kar hallgatói képesek-e önálló munkára, egyszóval: túlkoros gimnazisták-e vagy mégis egyetemisták?!

Veress Miklós

Szegedi kutató előadása Berlinben

A KGST országokban folyó félvezető felületi kutatások helyzetével foglalkozó III. Koordináló Konferencia 1967. decemberében Berlinben ülésezett. A szegedi Lumineszcencia és Félvezető Akadémiai Tanszéki Kutatócsoport munkatársai közül dr. *Gyulai József* tudományos munkatárs vett részt a konferencián, és ott előadást tartott arról a több intézményt átfogó kutatási programról, amely magába foglalja a szegedi kutatócsoport ilyen irányú tevékenységét is.

Pályázat

Pályázatot hirdet a József Attila Tudományegyetem az 1968—69. tanévre az egyetem valamennyi hallgatója számára az 1918—19. évi magyarországi forradalmak, a KMP és a KIMSZ megalakulásának megünneplésével kapcsolatosan. A benyújtott dolgozatok a szokásos egyetemi pályázatok feltételeinek kell, hogy megfeleljenek, de különösen kiemelkedő és elmélyült munkát kell tükrözniök; mondanivalójukban, kiállításukban minden tekintetben kiemelkedőnek kell lenniök.

A pályadíjak közt két egyenként 2000 forintos első, három egyenként 1000 forintos második és öt egyenként 500 forintos harmadik díj van. A pályatételeket a tanrendben és a hirdetőtáblákon közlik részletesen a dékáni hivatalok.

A pályaművek beküldési határideje 1969. III. 1.

Csöndes jubileum

Megjelent a Szegedi Egyetem századik száma. Immár hatodik évfolyamába lépett a lap. Ünneplés járna ki a „centenáriumi" számnak? Igen. De hogyan? Görögtűzzel és tapsorkánnal!? ... Inkább talán ezek nélkül. Csöndesen és tartalmasabban. Még jobb munkával, színvonalasabb lapszámokkal.

A szerkesztő bizottság számot vetett az eltelt öt évvel. S ha olvasóink nem veszik rossz néven tőlünk — reméljük, nem — az újság hasábjain is végigkísérjük a megtett utat az I. évf. 1. számtól mindmostanáig és tovább, ismertetve a holnapra szóló terveinket, elképzeléseinket is.

Mit szeretnének az olvasók? Nyilván mindenki jobb újságot szeretne. Mindenki egy kicsit önmagát, önnön terveit és gondjait, vágyait és eredményeit, sikereit és problémáit szeretné olvasni a nyomtatott hasábokon. S hogyan szeretné a szerkesztőség minél több olvasó érdeklődését, rokonszenvét fölkelteni a lap iránt? Szeretnénk — s ha a nyomda technikai felkészültsége engedi, meg is tesszük — átállni a kétszín-nyomásra, színes címfejre, szeretnénk változatosabb tördelésű, tipográfiájú, külsejében is nívósabb lappal olvasóink elé állni ebben az esztendőben.

Az olvasók legszélesebb rétegét, a hallgatókat leginkább érdeklő kérdésekről szeretnénk vitát kezdeményezni az újság hasábjain. Az új ösztöndíjrendszer és szociális támogatás, a kollégiumok diákönigazgatásának helyzete, a szabad pályázati rendszer alapján történő elhelyezkedése a végzett hallgatóknak — mind olyan problematikus, sokat vitatott dolog, amikről véleményt cserélni, érveket és ellenérveket összeütköztetni hasznos lehet az újságban is. Persze, a „komoly dolgok" mellett helye kell legyen a lapban s több helye, mint eddig, a humornak, a tréfás krokiknak, karcolatoknak, vicceknek és karikatúráknak. E törekvés jegyében született januári első számunk „Szegedi Egyedem" című, kétoldalas vidám önkritikája s ezért hirdet humor-pályázatot is a szerkesztőség.

S szeretnénk ... Nagyon szeretnénk, ha a lap előfizetői már legalább a megjelenés utáni harmadik napra megkapnák az újság számait. Ha a sajtófelelősi munka valóban KISZ-munkának számítana, úgy is, hogy számonkérnék, ellenőriznék a KISZ-sajtófelelősök tevékenységét. Ha a KISZ-vezetőségek ötlettel, új kezdeményezésekkel javítanák a lapterjesztést, mint a bölcsészeknél már tették, a „becsületkasszás" lapárusítás bevezetésével. S szeretnénk persze azt is, ha a becsületkassza mellé nem kellene fotocellás biztonsági berendezést fölszereltetni, ha az valóban becsületkassza maradna. Maradna és nem tűnne el a helyéről.

Hadd kívánjunk tehát a századik lapszám után olvasóinknak és magunknak jobb, érdekesebb, tartalmasabb Szegedi Egyetemet. S kérjük itt is olvasóinkat, keressék meg észrevételeikkel, bíráló, vagy kiegészítő véleményükkel cikkeink kapcsán a szerkesztőséget s legyenek aktív részesei a lap munkájának, amely így lehet valóban a három felsőoktatási intézmény oktatóinak, dolgozóinak és hallgatóságának a lapja.

Új évszak

Ez már egy új évszak
[kezdete.
Kinyílnak a fények virágai.
Útjaink ismeretlen vidékei
Emlékeinkben
[felragyognak.
Újra kiássuk magunkból
A teremtés ősi kincseit,
Maradékainkat
[szétosztjuk;
Mindnyájunké, mit az
[értelem
Eligazítva tovább adott.
Ez már egy másik évszak,
Mely kiteljesíti önmagát.

SZENTI ERNŐ

Dr. Gombár József:

Ifjúságkutatás

(Folytatás)

AZ IFJÚSÁGSZOCIOLÓGIAI kutatás adatgyűjtési és ténymegállapítási módszereinek, kvalitatív és kvantitatív értékelései metodikáinak kidolgozása kulcsfontosságú az ifjúsági szervezetek vezetési színvonalának emelésében, a választott szervek határozatainak, döntéseinek kialakításában. Az ifjúságszociológiai kutatásnak arra kell irányulnia, hogy — lehetőségeinek megfelelően segítse elő a tudományos értékű döntések, határozatok kidolgozását, egyszóval az ifjúsági szervezet vezető szerveinek munkáját, A döntések, határozatok kidolgozásához szükséges alapmozzanatok a következők:

1. *a probléma feltárása;*
2. *a helyzet elemzése;*
3. *a probléma és az előidéző okok teljes ismerete;*
4. *a megoldás változatainak keresése;*
5. *a legelőnyösebb és legmegfelelőbb megoldások kutatása;*
6. *a legmegfelelőbb változat ajánlása a választott szerveknek;*
7. *a döntések, határozatok végrehajtásának, következményeinek figyelemmel kisérése, az ezirányú tapasztalatok összegzése és általánosítása.*

Ezek az alapmozzanatok egyúttal az értékelés tényleges aspektusai is. Éppen ezért nem lényegtelen hangsúlyozni a társadalom anyagi-gazdasági és tudati-idológiai viszonyainak dialektikus kölcsönhatását, általában a történelmi materializmus által már kidolgozott alapvető összefüggéseket.

2

A kutatás tárgyának megállapítása könnyűnek tűnik, mégsem egyszerű feladata, hiszen az ifjúság társadalmi és biológiai értelemben fejlődési folyamat, amelyet állapotszerűen igen nehéz megragadni. Ezért a kutatásnak elsősorban viszonyítani kell, hogy a fiatal miben más, mint a gyermek és mennyiben más, mint a megállapodott, idősebb nemzedék.

Nem helytálló egyes polgári kutatók álláspontja, hogy a kor és korkülönbségek az emberi élet legalapvetőbb és legfontosabb tényezői, amelyek meghatározzák az emberi sorsot, de ezek fontos és lényeges szerepet játszanak az ember életében. A nemzedékeknek társadalmi és biológiai értelemben is más feladatai és szükségletei vannak. Eltérő életritmusa van, különböző szokásai vannak, más az érdeklődés struktúrája és így tovább. Minden kornak mások a lehetőségei és ezen társadalmi lehetőségek határozzák meg a nemzedék általános stílusát és szerepét.

Az ifjúság fenti értelemben adaptációs folyamat biológiai és társadalmi vonatkozásban is. A beérés fokát az adott környezet általános szintje határozza meg. A fiatal szervezetileg, szakmai tudásban, általános kultúrában, társadalmi tapasztalatban és szerepben hozzánő — adaptálódik — kora társadalmához.

A NEMZEDÉK lehetőségeinek kihasználása azonban több mint egyszerű adaptáció, az ifjúnak — a társadalmi haladás általános törvénye következtében — nem egyszerűen a felnőtt, idősebb korosztály szintjét kell elérnie, többet ennél. Az iskolai oktatás színvonalának és idejének emelkedése, az ifjúságpolitikai tevékenység mai formái, a katonaidő tartalmának megváltozása azt eredményezi, hogy bizonyos területeken nem egyszerű adaptáció, hanem túlhaladás történik. Amit az ifjúnak el kell érni, hogy felnőtt legyen, nem egyszerűen az előző nemzedék szintje, hanem a felnőtt elvárás és a kor lehetőségeinek kombinációja. Nem egyszerűen a felnőttekhez, hanem a kor szükségleteihez kell nőnie, ezért helyesebb inkább társadalmasodásról, mint adaptációról beszélni. Mindez azt mutatja, hogy az ifjúságkutatás alapja a viszonyítás, de nemcsak a más nemzedékekhez való viszonyítás.

Az adaptáció problémakör, mégha azt a társadalmasodás részeként és túlhaladásként is fogjuk fel, még egy fontos kérdést állít előtérbe. Nevezetesen azt, hogy nem kell sem a felnőtt nemzedék, sem a kor minden tényezőjéhez adaptálódnia; sőt az ifjúságnak pontosan az a sajátossága, hogy ellenzi a formalizmust, a konzervatív kötöttségeket, a negatív jellegű megszokásokat. Helytelen lenne tehát olyan tényezők elsajátítására ösztönözni, amely a társadalom, vagy legalábbis annak haladó ereje szerint sem jó.

Természetesen igaz az is, hogy az ifjúság az információ és megvalósítási tapasztalathiányok következtében túl gyorsan és túl radikálisan akar leszámolni bizonyos negatívumokkal. A túlhaladás nem mechanikus folyamat. Nem minden tekintetben úgy megy végbe, hogy előbb el kell érni a felnőtt színvonalat és azután haladni meg azt. Sok területen — például bizonyos szakmai ismeretek terén — olyan a fejlődés, hogy előbb jön létre a társadalmi átlaghoz való felemelkedés és azután a továbbhaladás, de más területeken az ifjúság már eleve fejlettebb szintről, helyesebb alapokról indul, és ezekhez szerez társadalmi és élettapasztalatokat a konzervatív beállítódások elleni küzdelemben.

Az ifjúság, mint változási folyamat mellett az ifjúkort, mint állapotot is lehet tekinteni, nem feledve, hogy itt a változáson van a hangsúly. Minden nemzedék az ifjúkornak elsajátított normáit és szokásait jelentős részben megtartja és egész életén át őrzi. Ezek egy része a felnőtt társadalom hatására alakul ki, más része attól bizonyos függetlenségben, vagy annak ellenére jött létre. Minél tovább tart az ifjúsági állapot, annál tartósabbak lesznek a fiatalkori szokások és normák. Az ifjúkori állapot tartossága pedig nemcsak egyszerűen biológiai kérdés. Egy 22 éves fiatalembernek például már lehetnek „felnőtt" szokásai, amelyek már nem ifjúsági normákhoz igazodók. Az a kérdés, hogy az őt körülvevő társadalmi viszonyok, csoportviszonyok milyen jellegűek. A döntően más korosztálybeliek között élő, dolgozó fiatal hozzáidomul a környezetéhez, annak szokásaihoz. Magáévá teszi e csoportnak normáit, s már korán hozzánőhet pozitív és negatív értelemben ehhez, a korban más jellegű csoporthoz.

Amíg, azonban maga-korabeliekkel van együtt napközben és még este is, amikor szórakozik, fiatalkori szokások és normák érvényesülnek tevékenységében. S itt elérkeztünk egy kor- és társadalmi sajátossághoz. A régi viszonyokhoz képest megnőtt az az idő, amelyet kimondottan ifjúsági társaságban töltenek el a fiatalok. Az általános iskola kötelező elvégzése kis kivétellel biztosítja, hogy a fiúk és lányok 14 éves korig gyermekek között éljenek. De a nagy többség ezután is ilyen körben tanul és dolgozik; középiskolákban, iparitanuló-intézetekben, tanműhelyekben. Egyetemi tanulók pedig 22—23 éves korukig élnek ifjúsági közösségekben. Az ifjúsági szövetség tömegszervező tevékenysége biztosítja, hogy ne csak a tanulás során, de emellett, a szabadidőben is együttes közösségek jöjjenek létre. Az üzemi, hivatali és egyéb munkahelyeken is erős a KISZ ilyen irányú kohéziós tevékenysége. Az ifjúsági munkaversenyek, ifjúsági brigádok szervezése, közös kirándulások, táborozások megszervezése, kulturális vetélkedők, közös szórakozások — mindezek hosszú-hosszú időn keresztül egy csoportban tartják a fiatalokat. Ugyancsak jelentős a baráti csoportok ez irányú hatása is.

Általában minden országban növekszik az együttmaradási idő, de a szocialista viszonyok között ez tömegméretű jelenség. Mindennek a következményeként nő a sajátos tevékenység iránti igény: az önkormányzat kiszélesítésének, a beleszólási jognak, az önálló tevékenységi területnek az igénye.

AZ ELŐBBI SAJÁTOSSÁG az ifjúságnak egy relatív elkülönülését, illetve ennek okát mutatta be. Most egy olyan kortünetről szólunk, amely éppen ellenkező tendenciát jelent: a társadalomhoz kapcsolja az ifjúságot. A technika rohamos fejlődése következtében tömeges használati cikké vált a rádió, a fiatalok nap mint nap nézik a televíziót, mozikban a filmeket, olvassák a sajtóorgánumokat. A tömegközlési eszközök átfogják az egész társadalmat, az ifjúságot is. Bár a fiatalok nagyrésze szórakozási lehetőségeket keres ezekben az eszközökben, de azok mást is adnak, társadalmi problémákat, híreket, történeteket, a tanulságokat, élményt és sokszor a versengés lázát is. Mindezek bekapcsolják nemcsak a saját, de az egész társadalom világába. Kultúra továbbító eszközök hatása korunkban igen nagy, mert állandóan és nagy mennyiséggel fejtik ki hatásukat. Természetesen az igazság kedvéért a fentiekhez hozzá kell tenni, hogy ezen tömegkommunikációs eszközök részben igyekeznek az ifjúság problémaköréhez, felfogásához és ízléséhez idomulni, ez viszont az előbbiekben elemzett partikuláris sajátosságokat erősíti illetve idősebbek között is ifjúsági szokásokat népszerűsít. A tömegközlő eszközök hatása tehát elsősorban a társadalommal való szoros kapcsolatot erősíti. Azt a kapcsolatot, amely elsősorban meghatározza a kor ifjúságának jellegét és törekvéseit.

Itt eddig csak arról beszéltünk, hogy mi erősíti a társadalommal való kapcsolatot, de hogy mi az alapja, ami elsősorban meghatározza ezt a viszonyt, arról nem volt szó. Ez természetszerűleg nem más, mint a társadalmi munkamegosztásban való részvétel, alapjában azonos életformához való kapcsolódás. Mindez azonban nem zárja ki, hogy az ifjúságnak általában és az ifjúsági rétegeknek ne legyenek relatív önállóságot kifejező sajátosságai. A társadalomtudományok fő feladata e téren, hogy alapos vizsgálat alá vegye az ifjúságot, mint a társadalom egy rétegét, megállapítva annak sajátosságait, belső strukturáltságát, más szóval adjon megfelelő tudományos elméleti és módszertani alapot az ifjúságpolitika, az ifjúság irányítása és formálása számára.

Vége

Szerkesztőségünk dr. Gombár József, a KISZ Központi Bizottsága Egyetemi és Főiskolai Osztálya vezetőjének tanulmányát, mely először a Szegedi Tanárképző Főiskola nevelésmetodikai tudományos ülésszakán hangzott el, két okból közölte a lap hasábjain. Egyrészt azért, mert a tanulmányban fölvetett javaslatok többsége közfigyelmet érdemlő s egy nálunk eddig gazdátlan tudományterület, az ifjúságszociológia művelésének fontosságára figyelmeztet. Másrészt azért, mert a tanulmányhoz kapcsolódó vélemények, hozzászólások, vitacikkek közlésével szeretnénk hozzájárulni ahhoz, hogy az ifjúságkutatás mint tudomány, mihamarább elfoglalja az őt megillető helyet és szerepet a neveléstudományok és a szociológia határterületén, elmélyedt tudományos kutatómunkára inspirálva minden iránta érdeklődő elmét. Várjuk olvasóink hozzászólásait.

Szerkesztőség

ÉNEKLŐ FIATALOK

„Tizenkétezer ember sztrájkolt Szegeden"

ELŐZŐ KÖZLEMÉNYÜNKBEN már számot adtunk arról, hogy Szeged munkássága hogyan fogadta a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmét. Az orosz példa hatása 1918 elején tovább fokozódott. Az Ausztriában 1918. január 14-én kitört sztrájk hétszázezer munkást mozgatott meg. E napokban Budapest proletariátusa is a *politikai tömegsztrájk* eszközéhez nyúlt. Az 1918. január 17—18-i nagy munkabeszüntetés a központi hatalmak ellenkező irányú kísérleteivel szemben a mielőbbi *annexiómentes orosz béke* kikényszerítésére, a *mérsékelten demokratikus választójogi javaslatnak* az országgyűlés reakciós többségével való elfogadtatására és a háborús közellátás megjavítására irányult. A vidékre is átterjedő tömegmozgalom szervezésében nagy szerepet játszottak a *Forradalmi Szocialisták* és a *baloldali szociáldemokrata vezetők*. A sztrájk napjaiban létrejöttek a későbbi *Budapesti Munkácstanács* csírái is, amelyek leginkább a korai (az 1905-ben, illetve az 1917-es februári forradalom idején létrejött) szovjetekre emlékeztetnek. Az MSZDP vezetősége Wekerle Sándor miniszterelnök megalapozatlan ígéreteire való hivatkozással leállította a magyar munkásosztály forradalmi jellegű megmozdulását. (Bővebben lásd: a Magyar Forradalmi Munkásmozgalom Története I., Bp. 1966. 134—140-ik oldal.)

A hírzárlat folytán — mint szemelvényeink is bizonyítják — Szegeden csak 1918. január 19-én kezdődött el a sztrájk szervezése. 1918. január 20-án megalakult a *Szegedi Munkástanács*, mely *Tonelli* Sándor szerint először 1918. júniusában fejtett ki érdemleges sztrájkszervező tevékenységet (a szegedi eseményekre lásd: Gaál Endre: A szegedi munkásság harca a Tanácsköztársaságért. Bp. 1956. 32—34 old.).

13

„Ma már túl vagyunk a legnagyobb politikai sztrájkon, amelyet Magyarország eddig megért. Előtte és alatta nem lehetett róla írni, — előtte nem volt szabad, alatta nem volt, aki kiszedje az újságot... Följegyezzük röviden, mi történt. Pénteken a főváros munkássága — az ausztriai sztrájk hatása alatt — a maga elhatározásából abba hagyta a munkát, békét, kenyeret és választójogot követelve. Szombaton (1918. jan. 19. — a szerk.) a szocialista pártvezetőség kezébe vette a nála nélkül indult impozáns sztrájk vezetését. Vasárnap a pártvezetőség megkötötte a békét a kormánnyal...

A szegedi sztrájk történetét a következőkben jegyezzük föl: a budapesti szociáldemokrata párt kiküldötte szombaton délután érkezett Szegedre. A szegedi pártvezetőség szombaton este ülést tartott, amelyen elhatározták, hogy hétfőn reggel beszüntetik a munkát...

Hétfőn ünnepi hangulat uralkodott a városban. Az összes gyárak, műhelyek szüneteltek, az összes üzletek zárva voltak. A munkások már reggel 8 óra előtt gyülekeztek a ... Munkásotthon udvarán és a ház előtt...

A mintegy tízezer munkásból és munkásnőből álló menet tíz órakor a Somogyi utcán, Kárász utcán és Széchenyi téren keresztül a Kultúrpalota elé vonult. Elsőnek *Ábrahám* Mátyás szabómester szólt a munkásokhoz. Ismertette a tüntetés célját, majd felmutatta a Népszavának egy példányát, amelyet úgy megcenzúráztak, hogy több oldal teljesen üresen maradt. Kérdezte, hogy ez e az 1848-ban biztosított sajtószabadság...

Olejnyik István vasúti műhelymunkás éljenzéstől meg-megszakítva követelte a munkások nevében a békét, majd kitért arra, hogy azok a nélkülözések, amelyeknek a szegedi munkásság ki van téve, nem oka a szegedi (városi) hatóság, de különösen nem oka a szegedi polgármester...

Az összegyűlt munkások lelkesen megéljenezték a szónokot, aki után *Pestalits* János saját szerzeményű költeményét szavalta el. A tömeg a legnagyobb rendben oszlott szét, a *Gyarmathy* János rendőrtiszt vezetése alatt megjelent rendőri készültségnek dolga nem akadt...

Ha még arról is beszámolunk, hogy a sztrájk miatt hétfőn, a délutáni, kedden a reggeli lapok nem jelenhettek meg, teljes képét adtuk a szegedi egynapos általános sztrájknak, amelyen a munkásság példásan fegyelmezett magatartást tanúsított."

Péntektől—hétfőig. A nagy sztrájk Budapesten és Szegeden. Szegedi Napló, 1918. jan. 23. 3. old.

14

„(1918. jan. 20-án), vasárnap délben a végrehajtó bizottság nagy bizalmi értekezletet tartott, amelyen megválasztották a *Szegedi Munkástanácsot.* Ennek elnöke *Ábrahám* Mátyás lett és tagjainak száma mintegy kétszáz. A Munkástanácsban képviselve van valamennyi ipari és kereskedelmi szakma hat-nyolc taggal...

Sztrájkba lépett a Villamos alkalmazottain (170) és a vasúti munkásokon (570) kívül a Dohánygyár 800 alkalmazottja, a Kenderfonógyár 600 munkása, 300 vasmunkás, 300 szervezett kereskedelmi alkalmazott, 400 szabóipari munkás, a háromszáz tagot számláló nőmunkások, 250 cipészipari munkás, 150 csizmadia-ipari munkás, 180 famunkás, a tanoncszervezet 280 tagja, 150 borbélymunkás, az összes borbélymesterek kettő kivételével, vagyis 74 borbély, 80 festőmunkás, 80 nyomdász és 250 földmunkás, összesen mintegy hatezer szervezett munkás. A sztrájkhoz csatlakoztak a nem szervezett munkások is, úgy hogy a szociáldemokrata párt becslése szerint *az összes sztrájkolók száma kb. 10—12 ezerre tehető.*"

Tizenkétezer ember sztrájkolt Szegeden. Déimagyarország, 1918. jan. 23. 4. old.

R. J.

EGY MILLIÁRD

CÉDULÁZOM. Az egyik cikkben félmilliárd barrel kőolajról olvasok. Azt tudom, hogy egy barrel 159 liter, de mennyivel szorozzam? Szintén bölcsész barátomat bököm meg.

— Egy milliárd hány millió?

Meghökken. Gondolkozik, gondolkozik, kinosan hosszú idő telik el, aztán csak azért, hogy mondjon valamit, kinyögi:

— Talán tízmillió? Vagy száz? Esetleg ezer? Bár megítélésem szerint tízezer is lehet.

A nem túlságosan magabiztos válasz a könyvtárosnőhöz kerget.

— Bocsásson meg, de szeretném megkérdezni, hogy egy milliárd hány millió?

Kifejező pillantását és még kifejezőbb fintorát nem részletezem.

— Ha már nem válaszol, legalább mutasson az olvasóteremben egy matematikust! — könyörögtem.

Szétnézett.

— Ott az ablaknál. Szemébe lóg a haja.

A nagyhajú matematikus elmerülten bámult egy német szakkönyvet.

— Ne haragudj — szólítottam meg —, de különös kérdésre várok tőled, csakis tőled választ. Mondd csak, egy milliárd hány millió?

Mondókám nyomatékos megismétlése szóra bírja.

— Gondolom, ezer.

Megnyugodva mormolok valami köszönésfélét, de ijedten ragadja meg a karom.

— Ne vedd készpénznek! Én még csak ötödéves vagyok. Nem is biztos, hogy ezer. Nézd, férfiasan be kell vallanom, hogy tejesen tanácstalan vagyok.

Zavartan sodorgatta a drága könyv drága lapjának szélét, s remegő hangon suttogta:

— Gyere el holnap délután úgy fél öt körül, addigra megkérdezem az adjunktusomtól.

Elmentem a találkozóra, hiába. Azóta eltelt már egy-két hónap, s egyre kevésbé bízom abban, hogy találok valakit, aki határozottan, tudása és felelőssége teljes tudatában felvilágosít, hány millió egy milliárd?

Családregény

ELMOSÓDÓ arcélek, felvillanó cigaretta-torkolattüzek, unalmas képsorok, ismerkedő összebújások.

— ... És a kiskert telisteli piszkebokorral. Tudod, amit felétek egresnek neveznek. Te is nyaraltál már a nagymamádnál?

— Nekem nincs nagymamám.

— Egyik sem él?

— Nagyapáim is meghaltak.

— Régen?

— Még meg sem születtem.

— Háború?

— Igen.

— Bomba?

— Auschwitz. Gázkamra.

— Érdekes. Süveges nagyapa is ...

— Csak nem?

— Részeges és evangélikus volt. Az olasz fronton gáztámadásba került és szép csöndben apránként kiköpködte a tüdejét.

— Anyámék sokszor havi százötvenet is kifizetnek gázra.

— Mit mondasz?

— Semmit. Nézd a filmet!

Zöldi László

Forró pillanatok

Színhely: a Jogi Kar földszinti folyosója. Szereplők: a Kar elsőévesei, azaz a „gólyák". Különös ismertetőjelük: magyar jogtörténetből kollokválnak, kollokváltak, vagy kollokválni fognak. Láthatatlan, de annál fontosabb résztvevő még: dr. Both Ödön tanszékvezető egyetemi docens, akinél a hallgatók vizsgáznak.

Minden különféle témájú riportkészítésnek megvan a maga „kulisszatitka". A vizsgákról készülteknek például az, hogy lehetőleg a riportalany ne tudjon róla. Így is kellőképpen ideges, izgatott, hátha még valaki jegyzettömbbel és ceruzával vagy tollal odaáll elébe és ilyen kérdéseket tesz fel: „Hogy érzed magad?, Mit vársz?" Egy út marad tehát: csendesen, szótlanul odaállni közéjük — és nagyon-nagyon figyelni. Elmondják ők maguktól is, amire kíváncsi a riporter. Íme!

Átnézi, mit nem tudott

Már jócskán elmúlt dél, reggel óta folynak a vizsgák, de még mindig vagy egy tucat hallgató van hátra. Beszélgetnek. Ugyan miről? Természetesen arról, ami bent folyik. Egy szemüveges lány, L. Mariann ölében egy halom papírral — amit néha át-átlapoz — különösen aktív a vitában. Mintha már ismerné a „megpróbáltatásokat". Nem állhatom meg, hogy közbe ne kérdezzek.

— Voltál már bent?

— Ühüm — jön a szomorú válasz — én voltam a legelső. Kivágott.

— Akkor miért ülsz még mindig itt?

— Mit csináljak? Átnézem, hogy mit nem tudtam.

Jobb későn, mint soha!

Egy év után ismét

Sz. Ildikó. már tavaly is elsőéves volt. Neki is vágott a vizsgaidőszaknak, aztán betegség miatt halasztania kellett, végül nem kapott engedélyt a rektori vizsgaidőszakban való vizsgázásra.

— Ezúttal sokkal jobban megy. Mindenből legalább hármasom van, de négyest is szereztem már. A két jogtörténet közül egyetemesből a tavalyi jó eredményem miatt felmentést kaptam a vizsgák alól, most jön a magyar. Nehéz dolog lesz! Eddig elég kevesen remekeltek, sőt még egy kettessel is nagyon meg volt elégedve mindenki aki kijött.

Ahogy hallgatom a beszélgetéseket, bizony nem a legjobb eredmények születtek. Szinte mindenki tud olyan részt mondani — az egyébként valóban hatalmas tananyagból —, amit el sem olvasott. Igaz, a jogtörténetek évek óta úgy szerepelnek a Jogi Kar tananyagán, mint könnyen félévismétlést eredményező tantárgyak. Aki viszont e kettőn sikeresen túljutott — ahogy a felsőbb évfolyamok számát nézzük, úgy látszik, mégis csak sikerült néhányszáz embernek — annak ritkán osztályrésze az ismétlés.

Már jó félórája nem jött ki senki. Egyre idegesítőbb a várakozás K. István részére. Ő lesz a következő. Le és fel sétálgat, de nem látszik túlzottan rajta, hogy fél. Nyugodtan válaszol a kérdésemre is.

— Eddig négyes és ötös minden jegyem. Az egyetemes jogtörténet is jól ment, talán a magyarral sem lesz baj. Tanultam; persze ki az, aki biztosra be mer menni?!

Vagyis! még van esélye a jeles rendűségre. Reméljük sikerül!

Reménytelenül érdemes-e?

A fűtőtesthez támaszkodik, már nem tanul. Tudja, hogy most már nem igen lehet bepótolni azt, amit eddig nem tanult meg. Időnként felteszi a kérdést: „Mondjátok meg őszintén, van értelme annak, hogy bemenjek? Úgy is kirúg!" M. Zsuzsa nem ok nélkül pesszimista.

— Az eddigi négy vizsgából egy kettes lett, ez a logika. A másik kettőből még ennyire sem voltam képes. Az egyetemes jogtörténet vizsgán nem jelentem meg és mivel igazolásom sincs, ez is elégtelen. Vagyis: a hátralevő két tárgyból át kellene mennem, hogy utóvizsgázhassak! Hát akkor van értelme, hogy egyáltalán várjak még itt?

Mit tanácsoljak? Ahogy én a jogtörténet és államjog tantárgyakat ismerem: mindenkit könnyen — de még milyen könnyen! — érhet baleset! De miért vegyem el a kedvét? Hátha sikerül!

— Nem tudsz egy jó albérletet? — fordul ismét hozzám. — De vicc nélkül, nagyon kellene!

A léc fennmaradt

Végre nyílik az ajtó. Hórihorgas fiú, Sz. László jön ki rajta. Mindenki hozzászalad, „mi történt?", kérdezgetik.

— Kettes. Nem jutott eszembe egy kifejezés. Egy mindennapi szó. A nemes apa helyett nemes embert mondtam. Aztán már javítottam nemes férfire, de ez még mindig nem volt elég. Legalább tíz percet azzal töltött el a docens úr, hogy erre rávezessen. Persze, hogy nem kaphattam jobbat. Na mindegy, fő hogy ezen is túl vagyok!

A többi jegyei jobbak. Kár volt elrontani! De ez még egy tapasztalt felsőbb évessel is megesik, nemhogy egy tapasztalatlan „gólyával". Majd az év végén már minden sokkal jobban fog menni!

K. István már bement. A kintiekre újabb fél vagy háromnegyed óra várakozás szakad, míg valaki ismét bejön. Kezdődik újból a beszélgetés, ismét szóba kerülnek az esélyek, az albérlet és a többi. Edződnek az elsősök a vizsga tüzében. Lassan elmondhatjuk: felnőttek a „gólyák"...

Reigl Endre

Tizenöt éve nincs

Másfél évtizede volt utoljára klubja az Orvostudományi Egyetemnek. Igaz, akkor a tudományegyetemmel és a főiskolával közösen. Most már a tudományegyetemnek van önálló klubháza, ahová időnként orvostanhallgatók is betévednek körülnézni, s talán csak ábrándozni, hogy: jó lenne nekünk is valami ilyesféle. Mert másfél évtizede volt utoljára klubja az orvosegyetemnek.

Nem azt akarom javasolni, hogy ünnepeljük meg ezt a tizenöt éves jubileumot. Nem, egyáltalán nem e jubileumokhoz szokott szám idézte fel bennem azokat a beszélgetéseket, amelyeket orvosegyetemi hallgatókkal, oktatókkal folytattam az elmúlt két évben, s amelynek végső kicsengése általában pesszimista volt. Akik nálamnál sokkal jobban ismerik ezt a problémát, azok mondták el, hogy öt-hat éve keresik a területi lehetőséget a klub létrehozására.

Nos, éppen erről akarok írni. Arról, hogy végül egy minden eddiginél jobb megoldás kínálkozik. Az, hogy az új Jancsó Miklós Kollégiumba heteken belül átköltöző menza helyén alakítsák ki a klubot: az Apáthy Kollégiumban. Ismerve az orvosegyetem nagyon szűkös területi lehetőségeit, nyugodtan írhatom le: ha az ifjúsági klub ügyét támogatók ezt a lehetőséget elszalasztják, akkor egyhamar — mondjuk megint tizenöt éven belül — nem kínálkozik hasonló.

A klub létrehozása ma már nem egyszerűen szórakozási kérdés. A klubmozgalom, mely megindítása óta a nehézségek ellenére is bámulatos gyorsasággal bontakozott ki, az ifjúsági mozgalom egyik fontos területe, hiszen nem mindegy, hogy az — akár orvosegyetemi, akár főiskolai, stb. — egyetemi fiatalság mire használja fel szabadidejét.

Az orvosegyetemi klub létrehozásánál — tájékozódásom szerint — természetesen sok problémát kellene megoldani ezért az egyetem állami, és gazdasági szerveinek, párt és KISZ-szervezeteinek közös munkájára lenne szükség. Elsősorban azt kellene tisztázni, hogy milyen összegre illetve mennyi társadalmi munkára lenne szükség ahhoz, hogy a klubbá átalakított helyiségek ne csak idő-óráig legyenek használhatók, s hogy a Jancsó Kollégium berendezése után milyen berendezési tárgyakat tudnának még a klubnak átadni. A megkérdezettek vélemény szerint a kiürítés után egy hónapon belül használhatóvá lehetne tenni a klub helyiségét.

A másik kérdés az, hogy lehetséges lenne-e valamelyik fiatal oktató instruktori alkalmazása tiszteletdíjasként, mert csak így lehet a klub zavartalan és valóban ésszerű működését szavatolni, ha vezetője van, aki felelősséget vállal érte. Emellett azt is meg kellene fontolni — éppen a tudományegyetemi klub példáján okulva — hogy a hallgatók véleménye döntő lehet a klub jellegének kialakításában, különben nem egykönnyen szerez népszerűséget.

Ezek természetesen a jövő kérdései. Egyelőre — mivel az új Jancsó Kollégium épületét hamarosan átadják, a megegyezés lenne a fontos, az, hogy az ifjúsági szervezet igényét a felszabaduló terület hasznosítására méltányolják.

Sha előbb azt írtam, hogy orvosegyetem minden szervének össze kell fognia a klub megteremtésére, akkor azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a KISZ városi és megyei bizottsága minden bizonnyal segíteni tudná a régi óhaj valóra váltását.

Másfél évtizede volt utoljára klubja az orvosegyetemnek, Remélem, a negyedszázados jubileumot egész másfajta cikkel ünnepeljük meg.

V. M.

Tanárjelölt - diák

A gyakorló tanítás próbatétel

HA AZ EMBER volt egyetemi évfolyamtársaival találkozik, a kötelező egészségi és családi állapot iránti érdeklődés után az együtt eltöltött évek szép és időmegszépítette eseményeiről emlékezik. Különös szeretettel licitálja elő ilyenkor a tanárjelölt a múlt kedves, gyakran viharos, de mindeképpen emlékezetes eseményeit. *Hiszen az első tanítási órák, az első gyakorlati próbái azoknak a négy év alatt összegyűjtött elméleti ismereteknek, melyekkel az utolsó éves hallgató, az alig huszonkét esztendős tanárjelölt az élepályát jelentő dobogóra lép.* És e kezdeti, szakvezetők által irányított próbálkozások bizony emlékezetesek. Olyan ez, mintha az ember egy homályos, gödrös, de egyre világosodó folyosóban haladna előre, kitűzött célja felé.

Lényegében a gyakorló évben kezdi építeni kapcsolatát a diákokkal, de nemigen tudja, hogy a tanulók a „túlsó oldalról" építik-e szintén? Pedagógiai irodalomból, szakvezetője, tanár ismerősei tanácsaiból, diákmúltja emlékeiből tud elképzelést alkotni a tanár és diák kapcsolatáról, de, hogy e kapcsolat alakításának kezdeti próbálkozásai is milyen jelentősek, milyen mély nyomot hagyók, arra csak később jön rá.

VITATHATATLAN, hogy a tanári munka hatékonyságának, eredményességének egyik döntő feltétele a pedagógus — diák megfelelő kapcsolata. Ugyanakkor e kapcsolat tartalmi megnyilvánulása, értékmérője is bizonyos vonatkozásban a pedagógus oktató-nevelő munkájának. Önként adódik a kérdés: *ugyanez jelölhető meg a tanárjelölti munka eredményességének lényeges feltételeül is?*

Igen.

Igaz, kevés az az idő, ami tanítványaik megismeréséhez a jelöltek rendelkezésére áll, de ez nem lehet mentség, mert már egy tanítási órán is nem egy-egy tanulóval, hanem az osztály valamennyi tagjával kapcsolatba kell, hogy kerüljenek, hiszen az osztályközösséggel való együttműködésre kell törekedni. A diákok is — érzelmi, vagy más formában — kifejezésre juttatják a jelöltről alkotott véleményüket. Van elképzelésük, arról, hogy milyen legyen a jó jelölt. Különösen azoknak — harmadik — negyedikeseknek — akik jónéhányat megismertek, megszerettek, vagy éppen „elfogyasztottak".

— *Legyen biztos fellépésű, de ne öntelt.*

— *Legyen megértő, ne fejlejtse el, hogy öt éve még ő is középiskolás volt.*

— *Ne legyen túlzottan „kezdőtáncos", — ne csak a szakvezetőtől tudjon elindulni.*

— *Ne játssza meg magát, mert akkor „kivégezzük" a vizsgatanításán.*

— *Külseje legyen gondozott, modern.*

— *Tudjon.*

— *Mielőtt elmegy az iskolából, merje kérni volt tanítványai véleményét is tanításával kapcsolatban. (!)*

— *Érje el, hogy tanítványai lelkiismereti kérdést csináljanak abból hogy tudjanak.* — Hangzanak a követelmények a diákok szájából, egynémelyik talán nem is teljesíthető jelöltkorban, de több vonatkozásban is figyelemre méltóak. Az egyik különösen elgondolkoztató, egy sajátos nevelési problémát villant fel: „Ne játssza meg magát, mert kivégezzük..." A tanulók sok jelölttel kerülnek kapcsolatba, akaratlanul, vagy szándékosan rangsorolják őket. „Kivégezzük" — a lehetőség tudatából fakadó kaján megnyilatkozás? Végső soron abból adódik hogy a vizsgatanításon a tanulók (szándékos?!) passzivitása befolyásolja a jelölt minősítését. Legalább is így gondolják. Ebből az aspektusból elkerülhetetlen a kérdés: szükség van-e egyáltalán vizsgatanításra? A jelölt — diák kapcsolatról alkotott „vérengző" vélemények ugyan nem általánosak, de szinte minden osztályban van olyan tanuló, aki ezt hangoztatja. Nem más ez, mint tizenéves nagyképűsködés, mégis egyes — gyengébb felkészültségű — jelöltekre hatással van.

A DIÁKOK megnyerésében komoly lehetőséggel rendelkezik minden jelölt. Fiatalsága hatásos nevelési eszközével. Azonban a huszonkét év, a frissen vasalt fehér köpeny, a Cleopátra, vagy Cezár frizura nem vagy csak nagyon rövid ideig elég. Csak akkor hatásos, ha párosul a tudással, megértéssel, önállósággal, stb. Mindenek előtt azonban el kell döntenie, mielőtt belép az osztályba, hogy ő tulajdonképpen diák (hallgató), vagy tanár. Bizonyos kényelmi, vagy számító szempontok úgyanis megalkuvásra csábítanak.

— *Csak jó jegyet kapjak, úgyis másképpen csinálom majd kinn.*

— *Utolsó évem az egyetemen ...*

— *Nem vagyok őrült, hogy megbosszuljanak a zárótanításon!* És hasonlóak. Felelőtlenség, lezserség, vagy rosszul leplezett önbizalom hiányának szavai ezek?

Pedig — úgy vélem — itt van a döntő ételágazás. Ha megalkuszik pályája legelején, nem tud, nem tudhat őszinte kapcsolatot kiépíteni „gyakorló" diákjaival, mert magával szemben sem őszinte. Enervált lesz, a jövőtől várja azt, amit már most meg kellene tennie.

Ha valóban pedagógusnak készül, eszébe sem jut ilyesmi.

NÉHÁNY MONDATBAN igyekeztem megfogalmazni valamit a tanárjelölt — diák kapcsolat lényegéből. Néhány gondolatot csupán, hisz e kapcsolatot a speciális összetevők egész sora alkotja. Módszert ennek helyes kialakítására a teljesség igényével nem lehet megfogalmazni. A jelölt — diák megfelelő kapcsolatának keretéül szolgáló alapkövetelmény, módszer a maga merevségével megteremt ugyan bizonyos — érzelmi tónusok nélküli — munkakapcsolatot, de ez nem elég. Fel kell ezt a merevséget oldani már a jelöltkorban is — vagy különösképpen akkor — hiányozhatatlan hivatásszeretettel.

DR. MÉSZÁROS REZSO

Úttörő kabinet a főiskolán

Négy éve alakult meg a Tanárképző Főiskolán a KISZ KB javaslata alapján az úttörő módszertani kabinet. Célja az volt, hogy a KISZ-szervezet hatékonyabban járuljon hozzá a kommunista pedagógus képzéshez és támogassa az úttörővezető munka iránt mélyebben érdeklődő hallgatókat gyakorlatilag és elméletileg.

Jelenleg a hatvantagú kabinetnek négytagú vezetősége van: titkár, könyvtáros, előadásszervező és újság felelős. Tagjai olyan első- és másodéves hallgatók, akik önként vállalták, hogy munkájukkal segítik az általános iskolák úttörő szervezeteit. A másodéveseknek természetesen ez egyben kötelező úttörő gyakorlat teljesítését is jelenti.

A kabinet nyolc általános iskola úttörőcsapatával valamint az Úttörőházzal vette fel eddig a kapcsolatot. Az általános iskolák közül a két gyakorló iskola mellett a Mező Imre, a Zrínyi Ilona, a Hámán Kató, a Gagarin, valamint a Béke úti és Mihályteleki iskolában dolgoznak a főiskolások. Négytől tíz fűig terjedő csoportok látogatják ezeket az úttörőcsapatokat.

A főiskolások mint rajvezetőhelyettesek, őrsvezetők és szakkörvezetők dolgoznak. Az úttörőházban a kisdobos szakkör, a népi játék, néptánc, levelező és rádiós szakkör munkájában vesznek részt. Tevékenységüket az is segíti, hogy a kabinetnek már van egy kis, negyvendarabos könyvtára, és előfizeti a Pajtást meg a Kisdobost mint az úttörővezető számára legfontosabb újságokat.

A kabinet feladatai közé tartozik az is, hogy ellássa a hallgatókat úttörő irodalommal: a másodéves hallgatók kötelező gyakorlataihoz szükséges könyvekkel, műsorfüzetekkel. A főiskolások szervezett gyűjtőmunkát végeznek az úttörőélet minden területén: dalokat, játékokat gyűjtenek, a könyvtárban elhelyezik a jól sikerült raj- és őrsnaplókat.

Ebben a tanévben az úttörő módszertani kabinet előadássorozatot is indított, amelynek keretében először Papp Gyula referált az úttörő nevelőmunka és az iskolai nevelőmunka kapcsolatáról, majd második alkalommal Szabó Béla vezetésével konzultáció volt a felmerült kérdésekről. A harmadik előadást szintén Papp Gyula tartja „Az úttörő szervezeti formák pedagógiai elvei" címmel.

Egy év élményei

Margaréta és a mester

MARGARÉTA és a mester szerelmének története azoknak egyike, melyekben minden ember más és mást talál megrendítőnek. Ennek az oly boldog és oly szerencsétlen szerelemnek — mely oly erős a maga boldogságában és boldogtalanságában, hogy annak, akinek sorsuk felett ítélkezni kellene, nem tudja sem segíteni sem megzavarni — ennek a kétségbeesett szerelemnek a története Mihail Bulgakov utolsó alkotása. A szerelmesek sorsát Voland irányítja, a fantasztikus félördög, aki a Faustban Mefisztó név alatt így mutatkozik be: „Én vagyok a rossz szelleme és mégis mindig jót cselekszem." (Voland a német mitológiában bukkan fel előbb mint Lucifer.)

A regény mottójául Bulgakov a fentebbi goethei idézetet választotta. Művét 1928-ban kezdte írni, a hátralevő tizenkét év alatt többször átdolgozta. A halálosan beteg író újra és újra tökéletesítette a regény egyes fejezeteit. A nagy alkotás kiadását nem érhette meg, hiszen arra csak mostanában, jóval Bulgakov halála után vállalkozhatott Szimonov. A Moszkva folyóirat 1966 decemberi és januári számában megjelenő regényhez ő írt előszót is, amelyben így vall: „A bulgakovi remekmű a puskini, lermontovi prózát juttatja eszünkbe."

AZ ELMÚLT évben a szovjet irodalmi élet két nagy eseménye közül ez, az egyik olyan viharos sikerű volt, hogy háttérbe szorította a másikat: a május 23-tól ülésező negyedik szovjet írószövetségi kongresszust. A Margaréta és a mester fogadtatása talán csak Szolzsenyicin Iván Gyenyiszovics egy napja című kisregényének felfedezéséhez hasonlítható.

Mivel — különösen a regény elolvasása után — egyre jobban érdekelt a körülötte zajló vita, Akszjonovot, a fiatal, népszerű írót kerestem fel moszkvai lakásán, a művészek házában. Vaszilij Pavlovics Akszjonov személye már csak azért is közel állt hozzám, hiszen Kollégák című regénye nálunk is ismert és kedvelt. Hazájában a Csillagos jegy, Narancsok Marokkóból, Félúton a Hold felé. Ideje, barátom, ideje című regényei a legnépszerűbbek. Ahhoz, hogy a fiatalság legkedveltebb írójává váljék, hozzájárult az is, hogy számos regényét megfilmesítették. Beszélgetésünknek is ez a téma lett a kiindulópontja.

— *Mi kelti ezt az izgalmat az olvasók körében, amellyel a fiatal költők és prózaírók műveit fogadják?*

— Egy fiatal országban, mint a miénk, a fiatalság problémáinak bemutatása központi kérdés. Ez magyarázza ezt is, hogy fiatal szerzők egyik napról a másikra néha egyetlen novellájukkal vagy versükkel országos nevet szereznek maguknak. Jómagam a Junosztyban publikálok, mert ez a lap számomra nemcsak közlési lehetőség, hanem a stílusomnak és felfogásomnak is leginkább megfelelő fórum.

Amikor az új szenzációról kérdezem később, így felel:

— Bulgakovnak e regénye meglehetősen módosítani fogja róla kialakított képünket. A Margaréta és a mester-t úgy írta, mintha előre érezte volna, hogy ez lesz utolsó alkotása. Meg akarta mutatni olvasóinak lelke teljes gazdagságát: mintha versenyre kelne benne az író három talentuma: a szatirikus, a fantasztikus, a realista — hogy melyik nyerje el a pálmát. Mindenkiben, aki végre elolvassa ezt a regényt, közös érzés fog feltámadni: Bulgakov személyében negyedszázada egyik legeredetibb, legragyogóbb tehetségünket vesztettük el.

MÁR A TERVEKRŐL esik szó. Az orvos-író új színdarabjairól, filmforgatókönyvéről. Búcsúzáskor ezzel nyújt kezet:

— Sok országban jártam. Amerikában, Japánban ... Szeretnék ebben az évben Magyarországra is ellátogatni.

Hajnády Zoltán

Bemutató színpad, vagy?..

Kezdeményezés kérdőjellel

Még a múlt év végén Budapesten, a Népművelési Intézetben tartotta meg első előadását a Műkedvelő Színjátszók Bemutató Színpada. A bemutató színpad létrehozásának — mint megtudtuk — célja az lenne, hogy az amatőr színjátszók fórumot kapjanak, ahol új elképzeléseikről, kísérleteikről számot adhatnak, egyszersmind lehetőség nyíljon nézeteik megvitatására, véleményeik kicserélésére.

Az előre kiadott program szerint az első bemutató Rákosy Gergely Óriástök című elbeszélésének dramatizált változata lett volna a tiszaföldvári irodalmi színpad előadásában. Sajnos, csak lett volna, mivel — mint később kiderült — a dramatizálásról és az előadásról a színpad vezetői elfelejtették értesíteni az írót, aki, miután a pesti előadásról tudomást szerzett, leállította a produkciót.

(Zárójelben megjegyezve: a tiszaföldvári együttes, melyről már néhány kedvező véleményt is hallottunk — szegedi tervezett vendégszereplésekor is mellőzött néhány — szerintük úgy látszik fölöslegesnek, tartott — adminisztratív lépést: engedély az előadásra, engedély a plakátragasztásra, stb.)

Kár értük. Annál is inkább, mert helyettük három egyfelvonásossal a Pest környéki színjátszók ugrottak be. Műsorra került Nicolai „Kilátó" című darabja, valamint *Hámori* Ottó és *Boldizsár* Gábor egy-egy rendkívül silány egyfelvonásosa. Maguk az előadások ahhoz a bizonyos lóhoz hasonlítottak, mely az állatorvosi könyvekben szerepel, és arról nevezetes, hogy az összes lóbetegség megtalálható rajta.

Másnap a közönség, mely főként színjátszó csoport vezetőkből toborzódott — átalakult konferenciává. Várakozásunk ellenére ezen — néhány mentegetőző szótól eltekintve — nem esett szó az előző nap látott darabokról. Arról sem, hogy mit játsszunk, vagy hogyan játsszunk?! Viszont késhegyig menő vita alakult ki a következő „lényeges" kérdésekről:

Irodalmi színpadot kell-e szervezni, vagy színjátszó csoportot? Csinálhatja-e egy együttes mind a kettőt? Melyik előtt áll nagyobb perspektíva? Irodalmi színpadnak, nevezzük-e a irodalmi színpadot vagy oratórikus előadási formának? stb., stb.

A kérdések egy részére nem kaptunk választ. Azt viszont megtudtuk, hogy a bemutató színpad nyárig még öt előadást tervez.

Nem tehetünk mást: reménykedve és türelmetlenül várjuk.

Racsmány Mihály

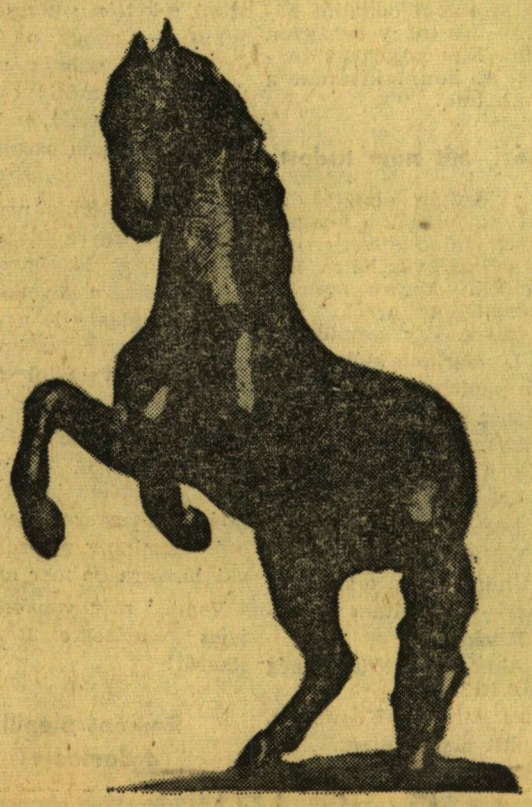

ÁGASKODÓ — Szabó Iván szobra

Tallózás

Universitas 67

Ez alkalommal nem könyvek között tallózgattunk. Egy könyvben. Ez azonban mindenképpen megérdemli a megkülönböztetett figyelmet. Nemrég jelent meg az Universitas'67 című antológia, mely szép feladatul tűzte maga elé, hogy az egyetemi alkotókörök termésének legjavát gyűjtse egybe. Az antológia előszavában *Gombár* József arról ír, hogy a vidéki kezdő egyetemista írókra nehezedő terhen enyhíteni kellene, s ... „ennek egyik formája lehetne egy évenként megjelenő antológia".

Engedtessék meg, hogy a bevezető ezen mondataira támaszkodva, ne a „műítész" szólaljon meg először, hanem a statisztikus. A *Borbély* Sándor szerkesztette antológia tizenkét felsőoktatási intézmény harminckét alkotóját fogja egybe: Debrecentől Sopronig. És Budapesttől Budapestig. A harminckét hallgató közül — ez már csak természetes — ugyanis tizenhárom a pesti. Alig negyven százalék. A hatvanhat alkotás közül ugyanakkor harminc a budapestieké. Negyvenöt százalék. Az ELTE kilenc alkotóval szerepel. A József Attila Tudományegyetem és a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem összesen hattal. S még egy összevetés engedtessék meg nekem — jobb híján morcos vidéki lokálpatriotának — a Budapesti Műszaki Egyetem több alkotóval szerepel mint a JATE, melynek alkotóköri tevékenységére pedig éppen a Gombár bevezető hívta fel (igaz, némileg pontatlanul) a figyelmet.

A szegedi egyetemi alkotókör tagjai közül — hogy csak már a folyóiratban publikálókat említsem — kimaradt *Székely* Ákos és *Szuromi* Pál. (Az is igaz, hogy a kötet szerkesztője az alkotókört már évek óta nem látogató *Oláh* Éva egy versét is beválogatta. De ez nem emeli a szegediek színvonalát.)

Az inkább, hogy két, lapunkban is sűrűn publikáló szegedi költő: *Szepesi* Attila és *Petri* Ferenc ötöt, *Gróf* József egy verssel szerepel ebben az antológiában. *Oravecz* Imrével, a tehetséges debreceni költővel együtt Szepesi és Petri emelkedik ki a harminckettő közül. Azzal, hogy egyéniségük van.

Ez pedig nagy szó ebben az antológiában, ahol csupán az lehetett mérték, hogy az író-költő jelöltek épkézláb sorokat tudjanak papírra vetni. Így kerülhetett be olyan gyenge (bárha jó politikai mondanivalójú) alkotás is mint *Berki* Tamás Dal a vietnami partizánokról című verse (egyetlen „kimunkált" részlete a „képük-mérjük" illetve „léptük-mérjük" rímpár — ezen túl csak ilyen sorokat képes adni: „Karjuk az indák erejével a holnap). Vagy a József Attila szerelmes verseit összeollózó „Novemberi levelek" Fodor Ákos neve alatt...

Nem lehetett könnyű dolga a szerkesztőnek. Borbély Sándor ezért próbálta — s talán a látszat „demokrácia" kedvéért is — két középpont köré gyűjteni a verseket. A gyerekkornak, a szülőknek szentelt versek kaptak helyet a *Meditáció* címűben, a szerelemről írottak a *Menyegzőben*. Ha két középpont köré odarajzoljuk az ellipszist és kellő képzelőerővel rendelkezünk — akkor megkaphatjuk könnyen az antológia összképét is.

V. M.

S A K K

Rovatvezető: dr. Blahó György

EGY JÁTSZMA ÉS MÁS SEMMI SPANYOL MEGNYITÁS. Blahó György (Szeged—Magyarország) — Jerzy Berens (Starachowice—Lengyelország), Eberhardt Wilhelm Kupa levelezési csapatverseny 1963—64.

1. e2—e4 e7—e5 2. Hg1—f3 Hb8—c6 3. Ff1—b5 d7—d6 Steinitz védelem. Már Ruy Lopez atya több mint 400 esztendős művében fellelhető. Janis Palamède 1847-es évfolyamában mint a 3. Fb5 lépésre adott egyetlen jó választ ajánlotta — híressé az új kor első hivatalos világbajnoka tette a Modern Chess instructor 1889-es kiadásában adott részletes elemzésével, de még inkább azzal a makacssággal, amellyel a versenygyakorlatban hozzá ragaszkodott.

4. d2—d4 Fc8—d7 5. Hb1—c3 e5xd4. E lépést tudtommal J. H. Blackburne, az angol szigetországi bajnoka vezette be.

6. Hf3xd4 Hg8—f6 7. 0—0 Ff8—e7 8. b2—b3. Ezzel viszont Tarrasch dr. lepte meg 1890-ben manchesteri játszmajában Blackburnet és a sakkvilágot: a világos vezérfutónak kitűnő kilövése nyílott b2-ről a sötét királyállásra.

8. ... Hc6xd4 9. Vd1xd4 Fd7xxb5 10. Hc3xb5 Hf6—d7! Blackburne elgondolását e csattanóval H. Wolf mester látta el és próbálta ki 1903 márciusában Monte Carlo-ban Maróczy ellen.

11. Fc1—a3! A fénykorában („világversenyek élén") levő Maróczy rögtön a tábla mellett lelte meg e mély pozícióérzékről tanúskodó választ, melyet még dicséreteivel nem túlságosan bőkezű Tarrasch is egyszerűen zseniálisnak nevezett: a fenyegető 11. — Ff6 most nem megy 12. Vc4! miatt.

11. ... a7—a6 12. Hb5—c3 Fe7—f6 13. Vd4—e3 0—0 14. Ba1—d1 Ff6xc3! Az említett Monte Carlo-i játszmában Wolf 14. — Hb6-tal folytatta. Maróczy ellen azonban nem lehetett ilyen fontos tisztet büntetlenül eltávolítani a főhadszíntérről: 15. f4 Be8 16. e5 Vc8 17. He4! de 18 Hf6:+gf 19. Vg3+Kh8 20. fe Bg8 21. Vh4 fe 22. Bf7: Bg2:+ 23. Kh1! Bg7 24. Bg7: után sötét föladta. Ez a valóban nagymesterien vezetett támadás jó időre elvette a sakkozók kedvét a Wolf féle játékmód utánzásától. A „királyfutója nélkül kombinálni képtelen" Tarrasch a 14. — g6 15.' — Fg7 javítást javasolta. A szöveglépést a bonyolult állások leegyszerűsítésének utólérhetetlen művésze (gondoljunk csak a Marshall-támadás tábla melletti leszerelesere!), Capablanca világbajnok alkalmazta 1924. március 17-én a New York-i nagymesterverseny 2. fordulójában Lasker exvilágbajnok ellen. Felismerte, hogy 15. Vc3: Be8 16. Fb2 nem veszélyes a minden fenyegetést leszerelő Vd8—g5! lehetőség miatt. A két sakktitánnak világbajnoki párosmérkőzésüket követő ezen első találkozása 15. Vc3: Be8 16. Bfe1 Bc8 17. Vh3 He5 18. Fb2 Vg5! 19. Vg3 Vg3: 20. hg f6 21. Kf7 22. g4 h6 23. Be2 Hc6 24. Kf2 Be7 25. Fc3 a5! 26. Bd5 b6 27. a4 Be6 286 Bd1 Bce8 29. Bed2 Ke7 30. Ke3 Kd7 után békés megegyezéssel végződött. A tornakönyv megnyitáselméleti összefoglalójában Aljechin, a későbbi világbajnok a 8. b3-as játékmód ellen tökéletes kiegyenlítést nyújtó fegyverként értékeli Capablanca játékvezetését.

15. Ve3xc3 Ba8—c8? Miért tér el sötét a 3 világbajnok által is szentesített lépéssorrendtől?

16. f2—f4! (Maróczy szellemében) **f7—f6.** Biztosítja az e5—pontot, de a sötét tisztek mozgásszabadságának további korlátozására vezet.

17. Vc3—d3 Hd7—b6? Ismét ez az ominózus huszárlépés! (Wolf szellemében). Azonali áttörést tesz lehetővé.

18. e4—e5! Vd8—e8 19. e5xd6 c7xd6 20. Vd3xd6 Ve8—e3+ 21. Kg1—h1 Bf8—d8? Erősnek látszik, mert 22. Vb4-re Bd1: 23. Bd1: Ve2!, 22. Ve7-re Bd1:! 23. Bd1: Ve7: nyeri vissza jobb állás mellett a gyalogot (22. Fc1? Ve2!), különben pedig a világos vezér elvész. Valójában hiba, amitől fogva sötétnek már semmi beleszólása a játszma menetébe, legfőljebb a különböző halálnemek közti választás szabadsága marad meg számára.

22. Vd6xd8+!! Bc8xd8 23. Bd1x d8+ Kg8—f7 24. f4—f5! g7—g6 25. f5xg6+ h7xg6 26. Bd8—f8+ Kf7—g7 27. Bf8xf6 Ve3—e2 28. Bf6—f7+ Kg7—h6 29. Fa3—c1+ g6—g5 30. Bf1—f6+ Kh6—h5 31. Bf7—h7+ Kb5—g4 32. h2—h3+ Kg4—g3 33. Bf6—f3+ Ve2xf3 34. g2xf3 — sötét föladta.

Fényképkiállításokon szokás, hogy egy zugban a zsüri tagjai is kiakasztják néhány alkotásukat: bizonyságul, hogy ők is tudnak fényképezni, nemcsak kritizálgatni. Effélét cselekedtem ezúttal én is. Szükségét éreztem. Minapában ugyanis egyik olvasónk levelében lelkesen biztosított, hogy kedvelt sakkrovatunkat és kivált világszemléletemet érzi közel magához. Dicséretnek szánta valószínűleg, engem azonban meghökkentett. Én is a helyükön szeretem a dolgokat: úgy jó, ha egy rádió szól, az autó gurul, az étel az étel, a vers az vers, a film az film — és a sakkrovat az sakkrovat. No meg itt van ez az új gazdasági mechanizmus is, amivel kapcsolatban annyi kósza hír járja még mindig. Olyat is rebesgetnek, hogy az embernek még a végén értenie is kell ahhoz, amit vezet. Ez utóbbit kétlem, de mit lehet tudni? — nem árt, ha kicsit igyekszem lefedezni magam.

(Ejh, minek ennyi magyarázat? Hát hol dicsekedjék az ember, ha hébe-hóban sikerül egy játszmát nyernie, ha nem a saját rovatában?!)

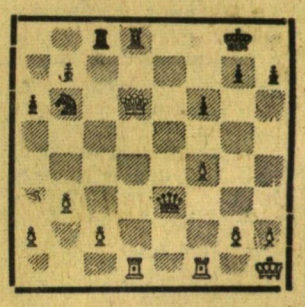

Világos: Kh1, Vd6, Bd1, Bf1, Fa3; gy.: a2, b3, c2, f4, g2, h2 (11)

Sötét: Kg8 Ve3, Bc8, Bd8, Hb6; gy.: a6, b7, f6, g7, h7 (10)

SZEGEDI EGYETEM

A József Attila Tudományegyetem a Szegedi Orvostudományi Egyetem és a Tanárképző Főiskola lapja. Megjelenik havonta kétszer. Főszerkesztő: **Papp Lajos.** Szerkesztőség: Szeged Magyar Tanácsköztársaság útja 10. Tel.: 15-198 12-330. Kiadásért felel **Kovács László** a Csongrád megyei Lapkiadó Vállalat igazgatója. Kiadóhivatal: Szeged Tanácsköztársaság útja 10. Tel.: 13-500 13-116. A lapot az intézmények pártbizottságai terjesztik. Ára 50 fillér. Előfizetés negyed évre 3 Ft

Szegedi Nyomda Vállalat